

سقوط سعودی

یک سال است که سلمان بن‌العزیز، ۸۰ ساله با مرگ برادرش عبدالله در ۹۰ سالگی قدرت را در عربستان به‌دست گرفته است.

محمد کرباسی: یک سال است که سلمان بن‌العزیز، ۸۰ ساله با مرگ برادرش عبدالله در ۹۰ سالگی قدرت را در عربستان به‌دست گرفته است.

در طول همین مدت کوتاه اما پادشاه جدید عربستان چنان سیاستی را در پیش گرفته که در داخل و خارج این کشور تنها باقی مانده است. دیگر حالا همه می‌دانند که عربستان این روزها را نمی‌شود با عربستان زمان عبدالله دهمین پسر عبدالعزیز آل سعود مقایسه کرد.

شاید هیچ وقت عربستان سعودی با چنین بحران‌ها و شکست‌هایی در داخل و خارج از کشور به‌صورت همزمان مواجه نبوده است. بزرگ‌ترین صادرکننده نفت جهان حالا رکورد کسری بودجه را شکسته و در سیاست خارجی هم طی یک سال گذشته همه طرح‌هایش نقش بر آب شده است. ۶۳ سال است که حکومت و سلطنت میان ۴۵ پسر عبدالعزیز بن سعود از ۲۲ همسرش در عربستان می‌چرخد اما حالا کار به جایی رسیده که فارین پالسی، نشریه تخصصی سیاست خارجی آمریکا به دولت این کشور هشدار داده که باید آماده سقوط آل سعود باشد.

ناآرامی و جنگ قدرت پنهانی در داخل

با اعدام شیخ نمر بدون شک موج جدیدی از اعتراض‌های شیعیان به‌ویژه در مناطق شرقی عربستان شکل خواهد گرفت. در همه سال‌های گذشته مقام‌های عربستان سرکوب شیعیان این کشور را در صدر برنامه‌های خود داشته‌اند اما اعدام شیخ نمر، رهبر شیعیان این کشور با وجود همه هشدارهای بین‌المللی بدون شک مهلک‌ترین اشتباهی بوده که آل سعود مرتکب شده و تاوان سنگینی برای آن پرداخت خواهند کرد.

شاید مقام‌های سعودی تصور می‌کنند که حتی کار هوشمندانه‌ای در این برهه زمانی انجام داده‌اند و می‌توانند اوضاع منطقه را با هر نوع توطئه‌ای از جمله شعله‌ور کردن جنگ‌های فرقه‌ای تغییر دهند اما دامنه اعتراض‌ها علیه این کشور در داخل و خارج آنقدر گسترده شده که شاید ریاض حتی تصورش را هم نداشت.

در داخل عربستان حمایت از نظام پادشاهی به پایین‌ترین حد خودش در همه سال‌های اخیر رسیده است. حتی نقشه‌های همیشگی مهندسی گروه‌های افراطی و درگیری‌های فرقه‌ای دامن خود این کشور را هم گرفته است. سوء مدیریت دولت عربستان در فاجعه منا یا سقوط جرثقیل روی زائران خانه خدا تنها مشتی نمونه خروار از وضعیت یک سال گذشته این کشور است. دولت عربستان متهم اصلی مرگ بیش از ۲ هزار و ۲۳۶ زائر بوده است اما هیچ‌گاه حتی حاضر نشد مسئولیت اشتباه‌های خود را بپذیرد. علاوه بر این طی یک سال گذشته عربستان درگیر جنگ داخلی پنهانی بر سر قدرت بوده است.

هرچند در ابتدا به‌نظر می‌رسید که فرایند انتقال قدرت پس از مرگ عبدالله به آرامی در این کشور پیش رفته اما ملک سلمان دست به تغییرات گسترده‌ای با برکناری‌های شبانه در پست‌های مهم زد که شاید نخستین و کوچک‌ترین قدم در مسیر جنگ قدرت به حساب می‌آید. به تازگی روزنامه گاردین گزارشی درباره یکی از شاهزادگان ارشد آل سعود منتشر کرد که طی ۲ نامه اعلام کرده که سلمان باید از قدرت کنار رود و از جلسه ۵ نفر از عموهای خود برای تعیین تکلیف وضعیت ریاض خبر داد.

سلمان با پشت کردن به سنت‌ها دست به تغییراتی سخت و جنجالی در عربستان زده که مانند یک جراحی بدون پشتوانه فکری باعث شده تا مریضی در حال خونریزی رها شود. حتی مقام‌های آمریکایی که در زمان مرگ عبدالله انتقال قدرت در این کشور را به‌عنوان یک موفقیت ارزیابی می‌کردند پس از مدتی تغییرات سلمان را مانند انداختن بمب در میان آل سعود تلقی کردند.

بی‌سابقه‌ترین بحران اقتصادی

هفته گذشته بود که نهادهای بین‌المللی اقتصادی اعلام کردند که کسری بودجه دولت عربستان سعودی در سال ۲۰۱۵ به رقم بی‌سابقه ۳۶۷ میلیارد ریال سعودی، معادل ۹۸ میلیارد دلار رسیده است. بی‌بی‌سی به نقل از یکی از مشاوران اقتصادی دولت عربستان تأکید کرده علاوه بر سقوط قیمت نفت، عوامل دیگری مانند پاداش به کارکنان دولت در زمان تفویض قدرت به ملک سلمان و همچنین حملات گسترده نظامی به یمن هم در افزایش هزینه‌ها نقش چشمگیری داشته است. سلمان در زمان به قدرت رسیدنش در یک سال قبل برای جلب حمایت از خودش هدایای هنگفتی را به افراد بسیاری در داخل عربستان پرداخت کرد که حالا اثرات آن مشخص شده است.

اصولا خرج بی‌حساب و کتاب باعث شده تا در عربستان که لقب بزرگ‌ترین صادرکننده نفت جهان را دارد قیمت آب و برق و گاز در این کشور را بالا برده و از گران شدن ۵۰ درصدی بنزین خبر دهد. درآمدهای دولت عربستان، که عمدتاً درآمدهای نفتی است، در سال گذشته میلادی به ۶۰۸ میلیارد ریال رسید، درحالی‌که درآمد پیش‌بینی شده ۷۱۵ میلیارد ریال سعودی بود. با این کسری بودجه بی‌سابقه بدون شک دولت عربستان مجبور است سیاست‌های ریاضت اقتصادی بیشتری را در پیش بگیرد.

زنجیره شکست‌های سیاست خارجی

در یک سالی که سلمان بن عبدالعزيز قدرت را در عربستان بر عهده گرفته تقریباً در هیچ زمینه سیاست خارجی خود نتوانسته موفقیتی داشته باشد. در زمان مذاکرات هسته‌ای ایران و ۱+۵ عربستان تلاش گسترده‌ای داشت که مانع از این توافق شود اما در نهایت با شکست مواجه شد. در مناطق دیگر هم ریاض شکست‌های مشابهی را تجربه کرده است. به تازگی سرویس اطلاعاتی آلمان در گزارشی سیاست خارجی عربستان سعودی را عاملی برای بی‌ثباتی در خاورمیانه ارزیابی کرده و نسبت به سیاست خارجی این کشور هشدار داد.

عربستان حدود ۱۰ ماه است که حملات هوایی علیه یمن را شروع کرده است اما با وجود استفاده گسترده از پیشرفته‌ترین تجهیزات نظامی نتوانسته است به هیچ پیشرفتی برسد. سعودی‌ها اعتقاد دارند که با این کار دست به نجات آنچه «امپراتوری سنی» می‌نامند زده‌اند. کاتری شیکدام، کارشناس مسائل خاورمیانه در یادداشتی که به تازگی منتشر کرده اعتقاد دارد که این حمله بیشتر از آنچه نشان از قدرت باشد مشخص می‌کند که سعودی‌ها این بار دست به اقدام نظامی تمام عیار زده‌اند تا خودشان را از یک بحران نجات دهند.

استفان لندمن از کارشناسان باسابقه مسائل عربستان می‌گوید: عربستان به این جنگ و اقدام نظامی نیاز حیاتی داشت تا از خطری که بنیادش را تهدید می‌کرد فرار کند. به تازگی سازمان ملل در گزارشی اعلام کرد که حملات عربستان عامل اصلی کشتار غیرنظامیان در یمن به حساب می‌آید.

درباره عراق هم پرونده قطوری درباره مداخله عربستان وجود داشته است. عربستان تلاش گسترده‌ای داشت تا پس از نوری مالکی مانع از تشکیل دولت شیعی در این کشور شود و همچنین گزارش‌های متعددی از نقش این کشور در حملات تروریستی عراق وجود داشت. در نهایت اما عربستان در یک بن بست سیاسی قرار گرفت و مجبور شد به قدرت رسیدن حیدر العبادی را به عنوان نخست‌وزیر بپذیرد و حتی در شهریورماه امسال بعد از ۲۵ سال تعلیق روابط، سفیر جدید خود را در این کشور تعیین کند. هنوز هم اما گزارش‌هایی وجود دارد که عربستان در حال ادامه تلاش‌های خود برای ضربه به دولت العبادی است.

در سوریه هم عربستان با وجود نقشه‌های طولانی به هیچ پیشرفتی نرسیده است. سال‌هاست که عربستان در کنار قطر و ترکیه در تلاش برای تغییر رژیم در سوریه است اما با همه اقدام‌های صورت گرفته و حمایت کامل از گروه تروریستی داعش به نتیجه‌ای در این رابطه نرسیده است. در مقابل ایران با نقش دیپلماسی خود توانسته به وزنه‌ای تعیین‌کننده در این رابطه تبدیل شود و با برگزاری نشست‌های مهم از جمله در وین سرانجام در ماه گذشته میلادی برای نخستین بار از زمان آغاز ناآرامی‌های سوریه شورای امنیت سازمان ملل موفق به تصویب قطعنامه‌ای درباره سوریه شد.

سرکوب خونین تظاهرات شیعیان عربستان

یورش نظامیان سعودی به تظاهرات مردمی در شهر عوامیه عربستان کشته شدن یک نفر و زخمی شدن چندین نفر دیگر را به دنبال داشته است. شامگاه یکشنبه جمعی از مردم شهر عوامیه در شرق عربستان در اعتراض به شهادت شیخ نمر به دست آل سعود به خیابان‌ها آمدند که این تظاهرات اعتراضی از سوی نظامیان آل سعود سرکوب شد. بنا به گفته منابع محلی در تیراندازی بدون هدف یک گشتی زره پوش نیروهای عربستانی به سوی مردم یک شهروند عربستانی کشته و چند تن دیگر از جمله یک کودک ۸ ساله زخمی شدند.